

WPROWADZENIE

Specyfiką pytań metafizycznych jest to, że swym zasięgiem obejmują nie tylko świat rzeczy, ale i samego pytającego. Ktoś bowiem, pytając o ostateczną przyczynę tego, co istnieje, pyta także o przyczynę swego istnienia. Odkrywając racjonalność i celowość świata rzeczy, dowiadyuje się także o tym, że sam jest bytem racjonalnym i celowym.

Zadaniem metafizyki realistycznej, zarówno tej z przeszłości, jak i współczesnej, była i nadal jest nauka rozumiejącego poznania, a więc takiego, w którym poznający nie lęka się dociekać ostatecznych przyczyn bytowania świata osób, zwierząt, roślin i rzeczy, i poszukiwać prawd, które się nie starzeją i nie poddają modzie.

Oddajemy do rąk Czytelnika materiały z III i IV Międzynarodowego Sympozjum Metafizycznego z cyklu *Zadania współczesnej metafizyki*, organizowanego corocznie przez Zakład Metafizyki KUL i Polskie Towarzystwo Tomasz z Akwinu. Podczas tych sympozjów podjęto egzystencjalnie nośne problemy, dotyczące rozumienia człowieka i jego racjonalnego działania.

III Sympozjum Metafizyczne, które miało miejsce 14 grudnia 2000 roku, odbyło się pod hasłem *Osoba ludzka i sposoby jej spełniania się w kulturze*. Człowiek jako oso-

ba, w aktach działania rozumnego i wolnego, przejawiającego się w kulturze, ujawnia swoją transcendencję nad światem przyrody. Kultura bowiem jest jakby zwierciadłem, w którym odbija się duchowe oblicze tego, kto ją tworzy, a poprzez jej tworzenie człowiek spełnia się jako osoba. Zagadnienia te zostały przedstawione w poszczególnych wykładach, które sformułowano tu w postaci artykułów. I tak w artykule pt. *Człowiek bytem osobowym* (o. prof. Mieczysław A. Krąpiec OP) ukazano przejście od greckich wizji człowieka (Platon i Arystoteles) do pełnej koncepcji człowieka jako osoby. Tekst pt. *Personalizm czy personalizmy?* (ks. prof. Ignacy Dec) przedstawia różne kierunki antropologiczne noszące miano personalizmu, uporządkowane w trzy grupy: personalizmy horyzontalne (antropocentryczne), teistyczne (teocentryczne – pozatomistyczne) i klasyczne o orientacji metafizycznej. W artykule pt. *Kultura maski czy kultura osoby?* (prof. dr hab. Henryk Kiereś) został ukazany sens kultury rozumianej jako uprawa świata natury. Celem kultury jest człowiek, zatem pytanie o człowieka – podmiot, sprawcę i cel kultury – staje się pytaniem kluczowym, a od odpowiedzi na nie zależy jakość (celowość) kultury. W kolejnym tekście pt. *Religia – drogą spełnienia się człowieka* (prof. dr hab. Zofia J. Zdybicka USJK) wskazano ścisły związek pomiędzy prawdą o człowieku i o Bogu oraz wpływ religii na ludzki wymiar kultury.

IV Międzynarodowe Sympozjum Metafizyczne, zatytułowane *O realizm w uprawianiu filozofii*, odbyło się 13 grudnia 2001 roku i podjęło żywotny nie tylko dla filozofii, ale i dla kultury problem sposobu uprawiania filozofii. Sympozjum to zostało zorganizowane z okazji jubileuszu 50-lecia pracy naukowo-dydaktycznej o. prof. M. A. Krąpca. Tytuł sympozjum nawiązuje do podstawowego rysu filozofowania Ojca Profesora, wedle którego filozofia to przede wszystkim rozumiejące poznanie realnego świata osób i rzeczy, poprzez odkrycie ostatecznych przyczyn ich istnienia i działa-

nia. Materiały udostępnione w tym zbiorze ukazują między innymi specyfikę realistycznego filozofowania, wydobywając konieczne czynniki, które tego typu filozofia powinna uwzględniać zarówno od strony podmiotu, jak i przedmiotu oraz metody.

Artykuł pt. *Czynniki realizmu filozoficznego* (prof. dr hab. Mieczysław A. Krąpiec OP), otwierający pierwszą część symposium, ukazuje te elementy w uprawianiu filozofii, które decydują o realizmie filozoficznego poznania. Dotyczą one przedmiotu filozoficznego poznania, podmiotu poznającego oraz metody filozoficznych wyjaśnień. W kolejnym tekście pt. *Przedmiot filozofii realistycznej* (prof. dr Horst Seidl) został przedstawiony przedmiot metafizyki realistycznej na tle nowożytnej i współczesnej krytyki metafizyki. W artykule pt. *Spontaniczność czy refleksyjność poznania. Punkt wyjścia poznania realistycznego* (prof. dr hab. Henryk Kiereś) ukazany zaś jest problem punktu wyjścia jako naczelnny problem filozofii. Przyjęcie epistemicznego punktu wyjścia zamyka filozofię w *Jaźni-Cogito*. Filozofia przestaje być wyjaśnianiem rzeczywistości, a staje się konstrukcją obrazów o rzeczywistości. W tekście artykułu pt. *Rola intelektu jako recta ratio w poznaniu realistycznym* (prof. dr hab. Wojciech Chudy) zostały przedstawione uwarunkowania intelektu nastawionego na poznawanie świata realnego i dążącego do uniknięcia błędu.

Druga część symposium dotyczyła problemu wyodrębniania dziedzin kultury (wprowadzenia do tej problematyki dokonał dr Włodzimierz Dłubacz). Wygłoszono wykłady, których przedmiotem była analiza źródeł aktywności ludzkiego rozumu, będących podstawą wyróżnienia dziedzin kultury: religii, moralności, sztuki i nauki. W artykule pt. *Byt jako ratio recta speculabilium i podstawa wyróżnienia dziedziny poznania teoretycznego* (prof. dr hab. Andrzej Maryniarczyk SDB) został ukazany przedmiot-byt jako *speculabile*, dzięki któremu rozum pokierowany prawdą rzeczy staje się rozumem oglądającym prawdę (*theoria*).

W tekście artykułu pt. *Dobro jako ratio cognitionis practicae i podstawa wyróżnienia dziedziny praxis* (prof. dr hab. Tadeusz Biesaga SDB) przedstawiony został spór o rację poznania praktycznego, przy zaakcentowaniu rozwiązania przyjmowanego w filozofii realistycznej. Byt-dobro jako ostateczna racja działania człowieka wyznacza obiektywną dziedzinę moralności, chroniąc przed subiektywizmem i relatywizmem. W artykule pt. *Piękno jako ratio cognitionis poeticae i podstawa dziedziny poiesis* (prof. dr hab. Piotr Jaroszyński) została zanalizowana sfera wytwarzania (twórczość artystyczna, rzemiosło i technika), której racją jest piękno. W tekście pt. *Bóg jako ratio recta decisionalitatis humanae i podstawa wyróżnienia dziedziny religii* (prof. dr hab. Zofia J. Zdybicka USJK) ukazano filozofię religii uprawianą w ramach realistycznej filozofii klasycznej, która wskazuje, że osobowy (świadomy i wolny) związek człowieka-osoby z Osobowym Bogiem jest tą relacją, która zapewnia osobie ludzkiej ostateczne spełnienie się.

Z uwagi na ważność i zbieżność z omawianą podczas sympozjów metafizycznych problematyką włączono do niniejszego zbioru także artykuł pt. *Wartości poznania zdroworozsądkowego dla realistycznej refleksji nad człowiekiem według Mieczysława A. Krąpca* (ks. dr Bogdan Czupryn), w którym podjęty został problem wykorzystania wiedzy przed naukowej w antropologii filozoficznej oraz jej wartości dla realistycznego poznania świata i człowieka. Ponadto włączono dwa artykuły: *Racjonalność i życie wewnętrzne: „siedliska” osoby*, ukazujący właściwości bytu osobowego, którymi są życie wewnętrzne i racjonalność, oraz *Metafizyka i humanizm. Wkład Akwinaty w przyszłość filozofii* (prof. Vittorio Possenti), w którym autor proponuje nowe, twórcze spojrzenie na myśl Akwinaty i jej zdolność do ożywienia współczesnej filozofii.

Refleksje nad sposobem uprawiania filozofii, które zajmowały uczestników IV Międzynarodowego Sympozjum Metafizycznego, stanowią także formę filozofii. Jak czytamy

u Arystotelesa w *Zachęcie do filozofii*: „Filozofować znaczy zarówno zastanawiać się nad tym, czy powinniśmy filozofować, czy nie, jak i oddawać się filozoficznym dociekaniom” (fragm. 6), te zaś tylko wtedy mają sens, kiedy dotyczą świata realnie istniejącego, a więc także tego, kto filozofuje.

Andrzej Maryniarczyk SDB